

Universiteit Utrecht

Evaluatie Docententaalportfolio in de Praktijk

Eindrapportage

januari 2005 – december 2006

In opdracht van het Ministerie van OC & W
Onder toezicht van het Nationaal Bureau Moderne Vreemde Talen

IVLOS, Universiteit Utrecht

december 2006

Rick de Graaff
Ivonne Gierman

correspondentie: h.c.j.degraaff@ivlos.uu.nl; 030 - 253 3914

Eindrapportage Evaluatie Docententaalportfolio in de Praktijk
R. de Graaff & I. Gierman, IVLOS, Universiteit Utrecht, 2006.

Inhoud

Inleiding	5
Context en onderzoeksvragen	6
Kader	6
Doelen en achtergrond van het docententaalportfolio.....	6
Onderzoeksvragen.....	8
Beschrijving van de onderzoeksuitvoering	9
Gerealiseerde activiteiten	9
Betrokken scholen.....	10
Rapportage van observaties en interviewgegevens.....	11
Casus 1: Petrus Canisiuscollege Alkmaar.....	11
Casus 2: Bogaers Taleninstituut Tilburg.....	12
Casus 3: Thorbecke Scholengemeenschap Zwolle	14
Conclusies en aanbevelingen	17
Conclusies	18
Aanbevelingen.....	19
Bijlagen	21
bijlage 1: Observatie-instrument portfoliogesprekken.....	22
bijlage 2: Docententaalportfolio in de praktijk	26
bijlage 3: Handleiding voor het gebruik van het docententaalportfolio.....	28
bijlage 4: Werken met het portfolio via www.europeestaalportfolio.nl	33
bijlage 5: “Laddertjes” met competentieniveaus.....	35
bijlage 6: het Europees Referentiekader voor taalvaardigheid.....	38

Eindrapportage Evaluatie Docententaalportfolio in de Praktijk

project Ontwikkeling elektronisch taalportfolio docenten en implementatie taalportfolio docenten
BGS/CGE-03/122642 U d.d. 22 oktober 2003 (verplichtingsnummer 61500 – 22847)

Inleiding

In dit project is het docententaalportfolio zoals beschikbaar op www.europeestaalportfolio.nl in de praktijk getoetst in het kader waarvoor het oorspronkelijk is opgezet: in de kwaliteitszorg van de scholen. Daarbij gaat het om een specifieke invulling van het begrip kwaliteitszorg: het onderhouden en bevorderen van de vakspecifieke professionalisering van de docenten. Op basis van observaties en interviews bij functionerings- en loopbaanontwikkelingsgesprekken is inzicht verkregen in de toepasbaarheid en het ervaren nut van het docententaalportfolio als voorbereidings- en gespreksinstrument voor docenten en leidinggevenden. Deze inzichten zijn verwerkt in aanbevelingen voor verdere ontwikkeling, implementatie en integratie van het docententaalportfolio in kwaliteitszorg in de school.

De eindrapportage bevat de volgende onderdelen:

- beschrijving van de context en de onderzoeksvragen
- beschrijving van de onderzoeksuitvoering
- rapportage van de observatie- en interviewgegevens
- conclusies en aanbevelingen

Bijlagen:

- Observatieschema's voor de functionerings-/loopbaanontwikkelingsgesprekken
- Informatie voor potentieel deelnemende scholen
- Handleidingen voor gespreksvoorbereiding en gespreksvoering o.b.v. het docententaalportfolio
- Werken met het portfolio via www.europeestaalportfolio.nl
- “Laddertjes” met competentieniveaus
- Het Europees referentiekader
- Paper n.a.v. dit project, gepresenteerd op AAAL (American Association of Applied Linguistics), Montreal, juni 2006 (op aanvraag beschikbaar).

Het IVLOS bedankt de docenten en leidinggevenden van de betrokken scholen hartelijk voor hun deelname, en voor de gelegenheid die geboden is om bij de persoonlijke en soms vertrouwelijke functionerings- en/of loopbaanontwikkelingsgesprekken aanwezig te mogen zijn.

Context en onderzoeksvragen

Kader

Kwaliteitszorg in de school en professionaliteit en professionele ontwikkeling van docenten zijn de laatste jaren sterk in de belangstelling komen te staan. Hiervan getuigen onder andere de toename in het houden van functionerings- en ontwikkelingsgesprekken op scholen, de invoering van de Wet BIO, de ontwikkeling en het gebruik van beroepscompetentieprofielen voor docenten (SBL) en de ontwikkeling van certificeringsprocedures op basis van (vakspecifieke) beroepsstandaarden (o.a. voor schoolleiders, lerarenopleiders, leraren lichamelijke opvoeding).

In 2002-2003 zijn in het kader van het SLOA-project 'Ontwikkeling van een Taalportfolio voor Docenten' vakspecifieke en vakdidactische competentieprofielen ontwikkeld voor verschillende typen taaldocenten. Deze competentieprofielen zijn onder coördinatie van de SLO toegankelijk gemaakt via www.europeestaalportfolio.nl; de ontwikkelprocedure en de gebruikerswaardering zijn onderzocht door IVLOS.

Doelen en achtergrond van het docententaalportfolio

Veel scholen maken werk van kwaliteitszorg. Onderdeel daarvan is bij voorbeeld het bijhouden van bekwaamheidsdossiers door docenten, en het organiseren van jaarlijkse functionerings- of loopbaanontwikkelingsgesprekken. Algemene bekwaamheidsscans of bekwaamheidsportfolio's voor docenten kennen weinig vakspecifieke invulling en sturing. Ook voor leidinggevenden, die meestal geen vakdocent zijn, is het vaak lastig de vakspecifieke ontwikkeling van docenten op waarde te schatten en te helpen sturen.

Voor docenten die lesgeven in een moderne vreemde taal of in het tweetalig onderwijs (TTO) is in 2002 het docententaalportfolio ontwikkeld. Met dit portfolio kunnen docenten hun actuele professionele bekwaamheden in kaart brengen, hun professionaliseringsactiviteiten sturen en het effect ervan zichtbaar maken, op het terrein van:

- eigen taalvaardigheid in de doeltaal (volgens het Europees referentiekader),
- beroepsgerichte taalvaardigheid (taalgebruik in de klas en met collega's),
- vakdidactische bekwaamheden,
- sociocultureel inzicht m.b.t. de doeltaal.

Het taalportfolio kent schematisch de volgende onderdelen:

	groeiometer (checklist)	analyse / reflectie	dossier	leerzame activiteiten	planning
taalvaardigheid					
taaldidactiek					
socio-culturele competentie					

Het taalportfolio beoogt voor docent en school de volgende gebruiksdoelen:

- 1 Het helpt de docent zijn professionaliteit op vakspecifieke competenties in te schatten
- 2 Het helpt de docent zijn professionaliteit op vakspecifieke aspecten te vergroten

3 Het helpt de school om inzicht te krijgen en te houden in de aard en het niveau van de professionaliteit van docenten op vakspecifieke aspecten.

4 Het helpt de school vergroting van die professionaliteit te bevorderen.

Het hier gerapporteerde project is erop gericht het behalen van deze doelen in de praktijk te onderzoeken.

Op de website www.europeestaalportfolio.nl is het docententaalportfolio beschikbaar voor iedereen die zichzelf vakspecifiek wil evalueren en verder wil ontwikkelen. De taalvaardigheidscomponent van dit portfolio sluit, net als bij het taalportfolio voor leerlingen, aan op het Europees Referentiekader, de internationale standaard voor taalvaardigheid.

Het docententaalportfolio op de website bevat de volgende onderdelen:

- een taalbiografie, op basis van het Europees Referentiekader
- een groeimeter, met ‘can do statements’ op verschillende niveaus (‘laddertjes’), m.b.t. beroepsgerichte taalvaardigheid, vakdidactische bekwaamheden, en socio-cultureel inzicht.
- plannings- en evaluatiemogelijkheden bij de bereikte en gewenste competentieniveaus
- een dossierfunctie
- een overzicht van leerzame activiteiten bij de verschillende competenties

(zie voor een gedetailleerdere beschrijving bijlage X).

De bijlagen bevatten een toelichting bij het werken met het portfolio via www.europeestaalportfolio.nl, een overzicht van de competentieniveaus voor taaldocenten en een overzicht van het Europees referentiekader voor taalvaardigheid.

In het rapport *Evaluatie van de ontwikkeling van een taalportfolio voor docenten* (IVLOS, maart 2003) zijn onder andere de volgende conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan:

- “De resultaten van de vragenlijsten laten zien dat de respondenten in grote lijnen positief zijn over de betreffende portfolio’s. De verschillende onderdelen worden door de respondenten gemiddeld genomen positief gewaardeerd op hun doelmatigheid en bruikbaarheid. Vrijwel alle respondenten geven aan dat ze het taalportfolio in enige vorm daadwerkelijk zouden willen gebruiken ter ondersteuning van hun eigen professionalisering. Een digitale versie van het portfolio wordt door vrijwel alle respondenten op prijs gesteld.”
- “Stimuleer en faciliteer integratie, modulering en flexibilisering van de huidige portfolioversies, zodat docenten van de verschillende doelgroepen het portfolio kunnen samenstellen dat het meest relevant en bruikbaar is voor de eigen werksituatie en het eigen gebruiksdoel. Zorg daarbij echter ook voor behoud van de herkenbaarheid en eigen identiteit van de taalportfolio’s voor de onderscheiden doelgroepen. Een elektronische variant van het portfolio kan hierbij een geschikt hulpmiddel zijn. Daarnaast worden echter handzame schriftelijke versies ook op prijs gesteld.”
- “Organiseer een uitgebreidere en meer systematische evaluatie van de volgende versie van het taalportfolio. Dit houdt in:
 - een grotere steekproef uit de verschillende doelgroepen;
 - een oordeel dat niet tot stand is gekomen op basis van een eenmalige indruk, maar op basis van daadwerkelijk gebruik van het portfolio in de eigen beroepspraktijk;
 - interactie over de ervaringen met het portfolio met collega’s, leidinggevend en evaluatoren.”
- “Organiseer een begeleide implementatie van het taalportfolio in het onderwijsveld. Daarbij is het van belang dat implementatie en gebruik van het portfolio wordt opgenomen in kwaliteitszorg en personeelsbeleid van de onderwijsinstellingen. Het werken met het portfolio

en het trekken van consequenties eruit voor eigen professionalisering zal het meest vruchtbaar zijn als er sprake is van een interactief proces, vergelijkbaar met de betrokkenheid van de doelgroep bij het ontwikkeltraject van de verschillende portfolioversies. Daarmee wordt gestimuleerd dat de doelgroep zich mede-eigenaar voelt van het portfolio, en dat het werken met het portfolio niet beperkt blijft tot het eenmalig invullen ervan. Voor een effectieve implementatie is het verder zinvol dat specifieke werkvormen georganiseerd en gefaciliteerd worden voor de inzet van het taalportfolio t.b.v. zelfreflectie, intervisie, kwaliteitszorg en loopbaanoriëntatie. Daarbij is het voor het onderwijsveld van belang dat afstemming gezocht wordt bij andere portfolio- en kwaliteitszorgontwikkelingen t.b.v. onderwijsgeveden, zoals het portfolio van het Samenwerkingsorgaan Beroepskwaliteit Leraren (SBL). Een dussdanige implementatie van het taalportfolio zal kunnen stimuleren dat bewust werken aan zelfreflectie, professionalisering en kwaliteitszorg een zinvolle en vanzelfsprekende activiteit wordt voor docenten.”

Naar aanleiding van deze aanbevelingen en conclusies is een vervolgproject uitgevoerd, waarvan dit rapport de eindrapportage vormt. In dit project is het gebruik van het ontwikkelde taalportfolio ter voorbereiding van en tijdens functionerings- en loopbaanontwikkelingsgesprekken geobserveerd en geëvalueerd. Daarbij zijn de volgende onderzoeksvragen gehanteerd:

Onderzoeksvragen

T.a.v de docent:

1. Helpt het instrument de docent zijn professionaliteit op de onderscheiden competenties in te schatten?
2. Helpt het instrument de docent zijn professionaliteit op de onderscheiden aspecten te vergroten?

T.a.v. de school

3. Helpt het instrument de school om inzicht te krijgen en te houden in de aard en het niveau van de professionaliteit van individuele docenten op de onderscheiden aspecten?
4. Helpt het instrument de school vergroting van die professionaliteit te bevorderen?

T.a.v. docent en school:

5. In welke mate zijn onderstaande factoren in het gebruik van het instrument daarbij van substantieel belang?
 - omvang
 - gebruiksgemak bij interpreteren
 - gebruiksgemak als gespreks-/beoordelingsdocument
 - afstemming met beoordelingsprocedure in de school
 - afstemming met andere bekwaamheidsinstrumenten (bv. SBL)

Beschrijving van de onderzoeksuitvoering

Het oorspronkelijke projectvoorstel ging uit van 18 deelnemende scholen, met drie docenten per school, te werven door de SLO. Volgens dit voorstel zouden de zes verschillende portfoliovarianten voor de verschillende docentendoelgroepen (PO, VO, BVE, TTO, stage/internationalisering en in-service) in het onderzoek betrokken worden. Toen de SLO niet aan deze vraag kon voldoen, is het project bijgesteld naar een case-study van 5 gesprekken (aangepast projectvoorstel 1-11-2005; goedgekeurd door OCW op 10-11-2005). Het IVLOS heeft hiertoe zelf scholen benaderd en een aantal presentaties gegeven.

Uiteindelijk is het onderzoek uitgevoerd op 3 scholen met in totaal 5 docenten en hun leidinggevendenden. De uitkomsten van de observaties en de interviews zijn beschreven en verwerkt. Het project is ook beschreven in een wetenschappelijke publicatie (bijlage X) die gepresenteerd is op een conferentie in Montreal en binnenkort aan een internationaal tijdschrift zal worden aangeboden.

Gerealiseerde activiteiten

Tijdpad	Taken	Uren IVLOS
Januari-mrt 2005	Opzet evaluatieplan	10
Maart-juni	Ontwikkelen onderzoeksinstrumenten en handleidingen	30
Juni-augustus	geen activiteiten wegens gebrek aan deelnemende scholen	
Sept-oktober	werving scholen	10
Nov-december	afstemming met betrokken scholen	10
Januari-april 2006	1 ^e uitprobeerronde o.b.v. functioneringsgesprekken/verzamen evaluatiegegevens 1 dagdeel / gesprek * 5 gesprekken	20
Mei-juni	Analyse evaluatiegegevens	20
Aug-dec 2006	Rapportage	20
	Disseminatie (conferentie, workshops, artikel)	20
	Totaal	140 uur

Betrokken scholen

Het IVLOS heeft scholen geworven via het Scholennetwerk van de Universiteit Utrecht, het scholennetwerk Europees Taalportfolio, de Vedocep (netwerk van docenten Engels op de Pabo), de deelnemers aan het project ‘Ontwikkeling van een Taalportfolio voor Docenten 2002-2003’, het overleg mvt-vakdidactici van universitaire lerarenopleidingen, en het Netwerk Onderwijs aan Volwassenen (Werkplaats Talen Project). Hiertoe heeft het IVLOS verschillende presentaties gegeven, en scholen en docenten benaderd via e-mail telefoon, nieuwsbrieven en persoonlijke contacten. Een wervingstekst is te vinden in bijlage X. Toch hebben deze inspanningen maar weinig resultaat opgeleverd: docenten of leidinggevenden gaven aan te weinig tijd beschikbaar te hebben, nog geen goed werkend systeem van functionerings- of loopbaanontwikkelingsgesprekken te hebben, andere prioriteiten te hebben bij dergelijke gesprekken of bij professionaliseringsactiviteiten, of onvoldoende belang te zien in een methodiek die (nog) niet geïntegreerd was in de SBL-systematiek.

Uiteindelijk zijn bij het onderzoek zijn de volgende scholen betrokken geweest:

- Het Petrus Canisiuscollege in Alkmaar (1 docent en 1 leidinggevende; april 2005)
- Het Bogaers Taleninstituut in Tilburg (2 docenten en 1 leidinggevende; maart 2006)
- De Thorbecke Scholengemeenschap in Zwolle (2 docenten en 1 leidinggevende; maart 2006)

Het IVLOS bedankt de docenten en leidinggevenden van de betrokken scholen hartelijk voor hun deelname, en voor de gelegenheid die geboden is om bij de persoonlijke en soms vertrouwelijke functionerings- en/of loopbaanontwikkelingsgesprekken aanwezig te mogen zijn.

Rapportage van observaties en interviewgegevens

Bij iedere casus is als volgt te werk gegaan:

- Eerst is een bezoek gebracht aan de school, of is telefonisch contact geweest met de leidinggevende en de betrokken docent. Daarbij zijn het doel en de werkwijze van het onderzoek toegelicht, is de context besproken waarin in de betrokken school de functionerings- en/of loopbaanontwikkelingsgesprekken plaatsvinden, en zijn specifieke wensen en behoeften van de betrokkenen doorgesproken.
- Vervolgens heeft de docent een handleiding gekregen bij het invullen van het docententaalportfolio, en hebben zowel docent als leidinggevende een handleiding gekregen over het gebruik van het portfolio ter voorbereiding op en tijdens het gesprek.
- De docent heeft het portfolio ingevuld op www.europeestaalportfolio.nl, of een uitgeprinte versie van de competentieprofielen uit het portfolio gebruikt ter voorbereiding op het gesprek met de leidinggevende.
- De leidinggevende heeft vooraf het ingevulde portfolio van de docent bekeken op www.europeestaalportfolio.nl, of heeft een uitgeprinte versie van de competentieprofielen uit het portfolio gebruikt ter voorbereiding op het gesprek met de docent.
- Tijdens het gesprek hebben docent en leidinggevende gebruikgemaakt van het ingevulde portfolio, en/of de uitgeprinte versie van de competentieprofielen uit het portfolio gebruikt als gespreksleidraad of checklist.
- Bij het gesprek was een IVLOS-onderzoeker aanwezig die geluidsopnames maakte en een observatieformulier invulde.
- Na afloop van het gesprek hield de IVLOS-onderzoeker een interview met de docent en de leidinggevende over hun ervaringen bij het gebruik ter voorbereiding op en tijdens het gesprek, en/of vulden de betrokkenen een vragenlijst in.
- Deze procedure is geanonimiseerd gerapporteerd in onderstaande casusbeschrijvingen.

Casus 1: Petrus Canisiuscollege Alkmaar

Op het PCC heeft op 21 april 2005 een functioneringsgesprek plaatsgevonden tussen een 2^e graads docent Engels en de leidinggevende (coördinator onderbouw vmbo en zelf docent Engels en kwaliteitszorgcoördinator). Op deze school maken docenten en leidinggevenden al gebruik van de competentiechecklist van het SBL (o.b.v. de cd-rom *In bekwame handen, bekwaamheidseisen voor leraren*). Verder is expliciet uitgangspunt en bespreekpunt dat iedere docent zelf verantwoordelijk is voor zijn eigen ontwikkeling en dat de docent zijn bijdrage aan de doelstelling van de school kan concretiseren.

Observatie docent Engels en leidinggevende

Het gesprek begint met een terugblik op het afgelopen jaar, met name de ontwikkeling en het gebruik door de docent van taaltaken voor zelfstandig werken. Vervolgens worden de competentieprofielen uit het docententaalportfolio als gespreksleidraad gebruikt. Deze worden expliciet genoemd als invulling van kwadrant 3 (inhoudelijke en didactische competentie) van de SBL bekwaamheidseisen. De docent heeft het portfolio niet online ingevuld, maar de 'laddertjes' (competentieniveaus) uitgeprint en met de hand ingevuld. De leidinggevende

beschikt ook over de uitgeprinte laddertjes, maar heeft de invulling ervan door de docent niet van te voren gekregen.

Docent en leidinggevende lopen de laddertjes tamelijk gedetailleerd langs, en discussiëren regelmatig over de interpretatie van de verschillende formuleringen. Hierbij geven ze beiden aan dat het hen vooral om de bewustwording gaat: niet hoog of laag scoren staat centraal, maar het nadenken over en bespreken van wat je doet en belangrijk vindt. Beiden vinden daartoe de laddertjes vaak wel te lang en soms te vaag geformuleerd; als je de groeimeter echt als zelfbeoordelingsinstrument wil kunnen gebruiken, vinden zij beknopter en eenduidiger formuleringen wenselijk.

In het gesprek komen zowel de algemene taalvaardigheid, de beroepsspecifieke taalvaardigheid, de vakdidactische bekwaamheden en de socio-culturele bekwaamheden aan de orde. De docent heeft de dossier-functie niet gebruikt; deze komt in het gesprek ook niet aan de orde. Op basis van het competentieprofiel wordt wel gesproken over de professionaliseringsmogelijkheden van de docent, maar er worden geen professionaliseringsafspraken gemaakt. Ook op leerzame activiteiten wordt niet expliciet ingegaan. Wel worden ontwikkelpunten besproken in het kader van de schoolontwikkeling: “Als we met de school en het vak een bepaalde kant op willen, wat kan de docent daarin gezien zijn competenties dan betekenen?”

Na het gesprek over de vakspecifieke competenties van de docent (ongeveer 60 minuten), worden de andere competenties van de docent besproken, op basis van de kwadranten 1, 2 en 4 t/m 7 van de SBL-checklist.

Nagesprek docent Engels en leidinggevende

In het nagesprek geven docent en leidinggevende aan dat met name de groeimeter uit het docententaalportfolio hen geholpen heeft om zich bewust te worden van relevante vakinhoudelijke en vakdidactische competenties. Het heeft de docent gestimuleerd om in het functioneringsgesprek over zijn ‘vakmanschap’ te kunnen praten. Daarom zou hij het instrument ook zeker bij zijn collega’s aanraden. De groeimeter heeft de leidinggevende geholpen om systematisch in te gaan op de vakinhoudelijke en vakdidactische competenties van de docent.

Aangezien deze school de SBL-checklist al gebruikt, valt het taalportfolio goed in te plannen in de gespreksstructuur. Het is dan wel belangrijk dat het instrument flexibel gebruikt kan worden: de docent moet de leidinggevende makkelijk toegang kunnen geven tot zijn ingevulde portfolio en dossier, en de ingevulde groeimeter moet makkelijk uitgeprint kunnen worden als gespreksdocument. Op termijn is het zeer wenselijk als het portfolio geïntegreerd zou worden in de SBL-instrumenten.

Om de verschillende onderdelen van het portfolio te kunnen gebruiken, inclusief het dossier, zou je volgens de betrokkenen het portfolio niet ad hoc en eenmalig ter voorbereiding op het functioneringsgesprek moeten gebruiken, maar eigenlijk voortdurend moeten aanvullen en bijwerken. In de praktijk echter lastig te realiseren, tenzij je echt concrete ontwikkelafspraken maakt en het portfolio gebruikt om de afspraken en de resultaten te documenteren en evalueren.

Casus 2: Bogaers Taleninstituut Tilburg

Op dit Taleninstituut voor particulieren en bedrijven heeft op 7 maart 2006 een ontwikkelingsgesprek plaatsgevonden tussen de leidinggevende (zelf docent Frans) en twee docenten Frans en Duits. Aan dit gesprek is een gesprek voorafgegaan met de leidinggevende

op 27 januari, in combinatie met een presentatie over het docententaalportfolio en het leerlingentaalportfolio voor de talendocenten van het instituut. Het instituut heeft nog geen ervaring met functioneringsgesprekken of ontwikkelingsgesprekken. Ook kent het instituut geen professionaliseringsbeleid. Wel hebben de vaksectievergaderingen een gezamenlijk professionaliseringskarakter.

Wegens het professionaliseringskarakter van het gesprek hebben de betrokkenen ervoor gekozen om het gesprek met z'n drieën te houden. De docenten maken voor dit gesprek gebruik van het portfolio VO. Het portfolio BVE past onvoldoende bij de doelgroep van het taleninstituut, het portfolio dat in ontwikkeling is voor het volwassenenonderwijs (Werkplaats Talen Project van het Netwerk Onderwijs aan Volwassenen) kent voorlopig alleen een cursistenvariant.

Observatie docent Duits, docent Frans en leidinggevende

Het gesprek heeft het karakter van een ontwikkelingsgesprek. Gesprekspartners zijn een docent Duits met veel ervaring in het VO, die sinds een half jaar bij het instituut werkzaam is; een docent Frans, die sinds driekwart jaar bij het instituut werkt, maar eerder als vertaler heeft gewerkt en dus geen opleiding heeft als docent; de leidinggevende, directeur van het instituut, die zelf ook trainingen Frans en Nederlands geeft. De beide docenten hebben de groeimeter ingevuld op www.europeestaalportfolio.nl, maar deze niet aan de leidinggevende beschikbaar gesteld; zij beschikt alleen over het uitgeprinte overzicht van de competentieniveaus (de 'laddertjes').

Beide docenten vinden het zinvol om de niveaus van het Europees Referentiekader (CEF) voor hun eigen taalvaardigheid in te schatten. De intake-toetsen en de examens van het taalinstituut werken ook met de CEF-niveaus, en dat sluit daar dus goed op aan.

De docent Duits concludeert uit het onderdeel Beroepsgerichte taalvaardigheid dat hij voldoet aan de hogere niveaus, behalve m.b.t. jeugd- en jongerentaal. Dat is echter binnen het taleninstituut minder relevant. N.a.v. het onderdeel 'vakliteratuur in de doeltaal' wordt gediscussieerd over de relevantie hiervan voor het taleninstituut. De docent geeft aan dat het een basis biedt waar je (vaak onbewust) uit kunt putten en waarmee je je collega's van dienst kunt zijn, en dat het daarom goed is dat het benoemd wordt in het portfolio.

De docent Frans, met weinig ervaring als taaldocent, geeft aan dat de groeimeter haar geholpen heeft zich bewust te worden van belangrijke aandachtspunten in de begeleiding van de taalontwikkeling van haar cursisten. De vakdidactische competentieprofielen helpen de docent om zich beter bewust te zijn van het belang van actueel en authentiek taalmateriaal op het juiste niveau, van het belang van gebruik van de doeltaal als voertaal, van verschillende didactieken van feedback en foutencorrectie, en van verschillende benaderingen van de rol van grammatica. Beide docenten geven aan dat het inschatten van en afstemmen op het taalniveau van de leerlingen ook een belangrijke vakdidactische competentie is, die niet expliciet in de groeimeter genoemd staat.

Een aanvullende vakdidactische competentie zou ook kunnen zijn het gebruik van het leerlingentaalportfolio in het onderwijs. Dit zou ook een plek kunnen krijgen in de groeimeter, gekoppeld aan leerzame activiteiten voor toepassing ervan.

De docenten hebben het dossier niet gevuld en de planningsfunctie niet gebruikt. Ook de leerzame activiteiten zijn tijdens het gesprek niet aan de orde gekomen; wel is gesproken over mogelijke teamprofessionaliseringsactiviteiten in het taleninstituut op basis van de competentieprofielen in et portfolio.

Nagesprek docent Duits, docent Frans en leidinggevende

In het nagesprek geven de drie betrokkenen aan het docententaalportfolio een relevant en bruikbaar ontwikkelingsinstrument is: het is goed bruikbaar als gespreksleidraad. De voorbereiding (het invullen van de groeimeter) kostte bijna 2 uur, maar dat is het zeker waard. Het gebruiksgemak is als redelijk ervaren, maar een duidelijke gebruikershandleiding op de website is wenselijk. Het is omslachtig om in de groeimeter het bereiken van een volgend niveau te documenteren, en het is onhandig dat je “bij ieder laddertje op de onderste sport moet beginnen”: dat wil zeggen dat je niet meteen het tweede of derde niveau kunt proberen in te vullen wanneer je vermoedt dat je daar toch op uitkomt. Verder zou het makkelijker moeten zijn om je ingevulde groeimeter uit te printen als gespreksdocument en/of als uittreksel voor je cv.

Uit dit gesprek met drie personen komt naar voren dat het portfolio ook een goed intervisie en teamontwikkelingsinstrument kan zijn: het roept discussie op over het belang van en accent op bepaalde vakdidactische benaderingen, wat weer input kan geven aan onderwijsbeleid in de talensecties.

Casus 3: Thorbecke Scholengemeenschap Zwolle

Op deze scholengemeenschap hebben op 15 maart 2006 twee ontwikkelingsgesprekken plaatsgevonden, met de schoolleider en een 2^e graads docent Frans en een 1^e graads docent Engels.

Observatie docent Frans en leidinggevende

Het gesprek met de docent Frans vond plaats op de kamer van de schoolleider. De structuur van het taalportfoliomodel lag ten grondslag aan het gesprek. Het gesprek was goed voorbereid door de leidinggevende aan de hand van het uitgeprinte en met de hand ingevulde taalportfolio van de docente.

Tijdens het gesprek kwamen onderdelen uit het docententaalportfolio expliciet aan de orde. Uitgaande van de door de docente ingevulde groeimeter, werd met haar gesproken over haar eigen competenties, werd door de schoolleider soms verduidelijking gevraagd, en werd een aantal extra competenties toegevoegd die de schoolleider haar toedichtte. De vier competentiecategorieën kwamen duidelijk aan de orde. Bij taalvaardigheden werd het punt jeugd- en jongerentaal uitgebreid besproken; de docent doet werk voor het CITO en leest in het kader daarvan veel jeugdbladen. Voor haar is het een belangrijk item.

Onduidelijkheid in het gesprek ontstond toen het punt ‘didactische vaardigheden’ werd besproken. De docent dacht dat uitgegaan werd van de didactische vaardigheden in de Franse taal, terwijl de leidinggevende ervan uitging dat het om algemeen didactische vaardigheden ging. Om die reden was hij van mening dat de docent bij dit aspect hogere scores had kunnen invullen.

De docent gaf een goede analyse van haar eigen professionele doelen en er werd gesproken over mogelijke realisering hiervan door middel van leerzame activiteiten. Er werd in het gesprek een relatie gelegd tussen het taalportfolio-instrument en het Persoonlijk Ontwikkelplan dat in het volgende functioneringsgesprek aan de orde zou komen. De leidinggevende zette de docente regelmatig aan het denken in het gesprek.

De onderdelen groeimeter, analyse eigen doelen en planning leerzame activiteiten zijn regelmatig aan de orde geweest (ca. 20 min.). Het onderdeel ‘dossier’ niet. Ook werd in het gesprek behoorlijk wat tijd besteed aan de aspecten: taalvaardigheid, taaldidactiek en socio-culturele aspecten (ca. 20 minuten).

Nagesprek docent Frans en leidinggevende

In het nagesprek met docent en leidinggevende gaf de leidinggevende aan dat hij door middel van dit instrument zicht krijgt op het niveau en de aard van de professionaliteit van zijn docenten. Hij ziet met behulp van dit instrument het hele scala aan vakinhoudelijke en vakdidactische vaardigheden langskomen. Ook is hij van mening dat door middel van dit instrument vergroting van professionaliteit bevorderd kan worden, omdat er nu een duidelijker beeld zichtbaar is van de aanwezige professionaliteit en de behoefte aan ontwikkeling hiervan, zowel van de individuele docent, als van de school. De school kan hierin nu een duidelijker rol spelen, o.a. door het beschikbaar stellen van faciliteiten.

De docente geeft aan dat het instrument haar geholpen heeft voor zichzelf helder te krijgen waar ze goed in is en wat ze verder zou willen ontwikkelen. Het wordt voor haar allemaal wat concreter. Ook geeft het haar een impuls om nu daadwerkelijk werk te gaan maken van haar verdere ontwikkeling. De 'leerzame activiteiten' uit het instrument hebben haar op een goed spoor gezet.

Zo wil ze graag t.b.v. haar taalvaardigheden stage lopen op een school in Frankrijk en t.b.v. haar didactische vaardigheden meelopen met een docent Frans die veel in groepen werkt met leerlingen van een andere school in Nederland. Aan de hand van dit gesprek zou je volgens haar een conclusie moeten schrijven met daarbij een stappenplan over hoe je verder gaat.

Voor wat betreft de omvang en het gebruiksgemak van het instrument, geeft de docente aan dat het invullen haar veel tijd heeft gekost. Het duurde even voordat de structuur van het geheel haar duidelijk was. Een volgende keer zal het invullen sneller gaan.

De docente heeft een schriftelijke vragenlijst over het instrument ingevuld. Dit bevestigt het positieve beeld dat uit het interview naar voren is gekomen.

Observatie docent Engels en leidinggevende

De docent werkt al heel lang in het onderwijs en geeft voornamelijk les in de bovenbouw. Ze is geïnteresseerd in het Europees Referentiekader en vanuit die interesse doet ze mee aan het onderzoek naar het taalportfolio-instrument. Ze heeft het gesprek goed voorbereid en haar ingevulde portfolio voorafgaande aan het gesprek aan haar leidinggevende overhandigd.

Het portfolio functioneert als gespreksleidraad, via de volgende vragen: Wat is je competentieniveau? Waarin wil je je verder ontwikkelen? Waarin niet? Wat kan de school daarbij voor jou betekenen?

Er wordt in het begin van het gesprek uitgebreid ingegaan op de competenties van de docente. Wanneer er gesproken wordt over de 'laddertjes' (de competentieprofielen in de groeimeter) blijkt het nodig de beschreven competentieniveaus direct te kunnen raadplegen. Het zou handig zijn als beide deelnemers aan het gesprek deze naast zich hebben liggen; ze kunnen echter niet eenvoudig uitgeprint worden van www.europeestaalportfolio.nl.

De leidinggevende vraagt de docente om verduidelijking van een aantal competenties die door haar zijn ingevuld. Bij het onderdeel beroepsgerichte taalvaardigheden geeft de docente aan het zeer onnatuurlijk te vinden om buiten de les, met sectiegenoten in de doeltaal te spreken. Vandaar haar negatieve score op dit punt. Tijdens het gesprek werd de docente zich bewust van het feit dat ze niets doet met jeugd- en jongerentaal.

Bij het onderdeel 'Taaldidactiek' vindt ze dat sommige dingen zo absoluut gesteld worden in de vragen, dat ze er nauwelijks antwoord op durft te geven. Ze geeft aan dat er naar de formulering van een aantal vragen gekeken zou moeten worden en dat er soms voorbeelden gegeven zouden moeten worden (bijvoorbeeld het woord 'instrumenten' wordt niet begrepen: muziekinstrumenten?).

De vraag over bekendheid van het doeltaalgebied (bij socio-culturele aspecten) vindt ze voor de Engelse taal te omvangrijk: ze weet wel alles van de Britse context, maar niet van de Afrikaanse of de Australische.

De analyse van de professionele doelen kwam aan de orde. Hoewel ze aangeeft dat ze gezien haar leeftijd (midden 50) niet heel veel nieuwe doelen meer nastreeft (ze wil bijvoorbeeld niets met ICT in haar lessen), wil ze wel haar taalvaardigheid minimaal op niveau C1 zien te krijgen; liever nog C2, maar dat is volgens haar bijna onmogelijk en die ambitie heeft ze ook niet meer. 'Betekent C2 dat je spreekt als native speaker?', vraagt ze zich af.

Ze zou nog wel willen promoveren, maar weet niet hoe dit aan te pakken; dat kost erg veel tijd. Voor wat betreft de leerzame activiteiten, trekt ze liever haar eigen plan.

Nagesprek docent Engels en leidinggevende

In het nagesprek gaf de leidinggevende aan door middel van dit instrument een goed inzicht te krijgen in de aard en het niveau van competentie van de docenten. Hij ziet het als een instrument dat goed kan dienen als onderdeel bij het functioneringsgesprek en het opstellen van een POP. Ook kan het instrument, wanneer het door alle docenten gebruikt wordt, een goed beeld geven van faciliteiten die nodig zijn voor professionalisering van docenten.

De docente geeft aan dat het instrument haar op het gebied van vaardigheden weinig nieuws heeft opgeleverd. Wel op het gebied van jeugd- en jongerencultuur. Ze doet daar nu nauwelijks iets mee omdat haar leerlingen er niet naar vragen. Ze wil ermee aan de slag. Het instrument heeft haar wel aan het denken gezet over haar onderwijs en het kan zeker goed gebruikt worden als voorbereiding op het functioneringsgesprek.

De omvang van het instrument vindt ze prima, maar ze heeft wel inhoudelijk een aantal op- en aanmerkingen, zoals al in de observatie naar voren zijn gekomen.

De docente heeft de schriftelijke vragenlijst ingevuld. Daaruit wordt bevestigd dat zij het een bruikbaar instrument vindt voor de bewustwording van haar vakinhoudelijke en vakdidactische competenties en ontwikkelingsmogelijkheden. Tegelijkertijd beseft ze dat ze in haar werk onvoldoende gelegenheid heeft om aan haar professionaliseringsdoelen te werken. Wat de structuur van het taalportfolio betreft geeft de docente aan dat de invulinstructies op de website onvoldoende zijn, dat onduidelijk is wat de functie is van het dossier, en dat het ingevulde portfolio weinig overzichtelijk is voor gebruik tijdens het ontwikkelingsgesprek.

Conclusies en aanbevelingen

Het project *Evaluatie docententaalportfolio in de praktijk* was gericht op de evaluatie van het gebruik van het docententaalportfolio als voorbereidings- en gespreksdocument voor docenten en leidinggevenden in functionerings- en loopbaanontwikkelingsgesprekken. Daarbij stonden de volgende onderzoeksvragen centraal:

T.a.v de docent:

- 1 Helpt het instrument de docent zijn professionaliteit op de onderscheiden competenties in te schatten?
- 2 Helpt het instrument de docent zijn professionaliteit op de onderscheiden aspecten te vergroten?

T.a.v. de school

- 3 Helpt het instrument de school om inzicht te krijgen en te houden in de aard en het niveau van de professionaliteit van individuele docenten op de onderscheiden aspecten?
- 4 Helpt het instrument de school vergroting van die professionaliteit te bevorderen?

T.a.v. docent en school:

- 5 In welke mate zijn onderstaande factoren in het gebruik van het instrument daarbij van substantieel belang?
 - omvang
 - gebruiksgemak bij interpreteren
 - gebruiksgemak als gespreks-/beoordelingsdocument
 - afstemming met beoordelingsprocedure in de school
 - afstemming met andere bekwaamheidsinstrumenten (bv. SBL)

Omdat het onderzoek uiteindelijk als case-study is uitgevoerd, en dus een veel kleinschaliger karakter had dan volgens het oorspronkelijke voorstel, kan op de meeste van de onderzoeksvragen geen definitief antwoord gegeven worden. Wel komt voor veel vragen een duidelijk beeld naar voren, wat daarmee ook tot goed motiveerbare aanbevelingen leidt.

Het onderzoek heeft ook veel opmerkingen en observaties opgeleverd over technische verbeterbehoeften aan het portfolio op www.europeestaalportfolio.nl. Omdat een technische gebruikersevaluatie niet het doel van dit onderzoek was, worden deze punten hier niet systematisch gerapporteerd. Vanzelfsprekend kan voor aanpassingen en verbeteringen aan www.europeestaalportfolio.nl contact opgenomen worden met de onderzoekers bij het IVLOS voor nadere uitwerking van deze punten.

Voor de aanbevelingen is niet alleen gebruikgemaakt van de resultaten van de observaties en interviews, maar ook van de opmerkingen en reacties van deelnemers aan presentaties en gebruikerssessies die het IVLOS heeft verzorgd met het docententaalportfolio.

Conclusies

T.a.v de docent:

- 1 Helpt het instrument de docent zijn professionaliteit op de onderscheiden competenties in te schatten?
- 2 Helpt het instrument de docent zijn professionaliteit op de onderscheiden aspecten te vergroten?

T.a.v. de school

- 3 Helpt het instrument de school om inzicht te krijgen en te houden in de aard en het niveau van de professionaliteit van individuele docenten op de onderscheiden aspecten?
- 4 Helpt het instrument de school vergroting van die professionaliteit te bevorderen?

Het instrument heeft in alle geobserveerde gesprekken de docent geholpen om zijn professionaliteit in te schatten op de specifieke competenties, en om zich bewust te worden van de veelzijdigheid van relevante vakinhoudelijke en vakdidactische competenties. Dat betreft zowel het eigen taalvaardigheidsniveau als de vakdidactische en socioculturele competenties.

Het instrument heeft in de geobserveerde gesprekken niet direct geholpen bij de vergroting van de professionaliteit van de docent. Daartoe is het instrument in alle gevallen te beperkt gebruikt: alleen de groeimeter is ingevuld; de docenten hebben niet met het dossier en het planningsschema gewerkt. Ook waren volgens de betrokkenen de leerzame activiteiten te globaal geformuleerd om direct als professionaliseringsactiviteiten te kunnen dienen.

Wel heeft het instrument in het gesprek in alle gevallen geholpen om van vakspecifieke competenties en vakspecifieke ontwikkelingsbehoeften een belangrijk thema te maken. Ook werd dit thema in alle gevallen gerelateerd aan zowel de vakspecifieke onderwijsvisie als het professionaliseringsbeleid van de school.

Het instrument heeft in alle geobserveerde gesprekken de leidinggevende geholpen om een goede inschatting te kunnen maken van relevante vakinhoudelijke en vakdidactische aspecten van het schoolvak en de bekwaamheden van de docent. De leidinggevenden hebben in alle gevallen de groeimeter als gespreksleidraad gehanteerd. Daarmee kwamen relevante onderwerpen ter sprake die anders waarschijnlijk onderbelicht gebleven zouden zijn.

De leidinggevenden hebben het instrument niet direct gebruikt om de vakspecifieke ontwikkeling van de docenten te sturen. Wel heeft het, zoals vermeld, geleid tot zinvolle discussies over onderwijsvisie en professionaliseringsbeleid.

Op basis van de vijf beschreven casussen is het antwoord op de onderzoeksvragen 1 en 3 'ja', en het antwoord op de vragen 2 en 4 'nee'.

T.a.v. docent en school:

- 5 In welke mate zijn onderstaande factoren bij het gebruik van het instrument van substantieel belang?
 - omvang

De docenten in de vijf onderzochte casussen hebben 1 a 2 uur besteed aan het invullen van de groeimeter ter voorbereiding op het gesprek met de leidinggevende. Allen vonden deze investering de moeite waard; wat de groeimeter betreft is de omvang van het portfolio voor dit gebruik dus adequaat. De onderdelen planning, evaluatie en dossier zijn in de onderzochte gevallen echter niet of nauwelijks gebruikt, omdat ze als te vaag of te omslachtig werden ervaren. In hoeverre de omvang hier een factor is geweest voor het beperkte gebruik is

moeilijk aan te tonen; wel is duidelijk dat serieus gebruik van deze onderdelen een substantiële tijdsinvestering vergt, die door docenten en leidinggevenden niet als noodzakelijk werd ervaren ter voorbereiding op functionerings- of ontwikkelingsgesprekken.

- gebruiksgemak bij interpreteren

De interpretatie en het gebruiksgemak van de groeimeter was ruim voldoende, en dit instrument is dan ook uitgebreid gebruikt als gespreksvoorbereiding en gesprekshandleiding, zowel door docenten als leidinggevenden. Het gebruiksgemak van de onderdelen planning, evaluatie en dossier was, zoals aangegeven, problematisch, waardoor deze onderdelen nauwelijks gebruikt zijn bij de interpretatie van het competentieniveau en de ontwikkelingsbehoeften van de docenten.

- gebruiksgemak als gespreks-/beoordelingsdocument

De groeimeter is intensief gebruikt als gespreksdocument. De uitgeprinte ‘laddertjes’ vormden in alle gevallen een vanzelfsprekende en gewaardeerde leidraad voor het gesprek. De groeimeter is niet gebruikt als beoordelingsdocument. Dit komt aan de ene kant doordat de onderzochte gesprekken geen beoordelende functie hadden, maar aan de andere kant doordat het omslachtig was om de ingevulde groeimeter overzichtelijk uit te printen t.b.v. het gesprek. Daardoor vonden de meeste gesprekken plaats op basis van de uitgeprinte maar niet ingevulde ‘laddertjes’, en was er dus ook geen beoordeelbaar document aanwezig. Ook hebben de leidinggevenden niet het digitale portfolio van de docenten geraadpleegd.

- afstemming met beoordelingsprocedure in de school

Zoals gezegd is het portfolio in de onderzochte casussen niet als beoordelingsinstrument gebruikt. Voor zover de betrokken scholen echter een functionerings- of ontwikkelingsprocedure kenden, kon het taalportfolio hier goed mee afgestemd worden. Op het PCC werd al gebruikgemaakt van de SBL-competentieprofielen, en werd de groeimeter beschouwd als vakspecifieke invulling daarvan. Op de Thorbecke Scholengemeenschap werd het instrument expliciet gebruikt om de vakspecifieke ontwikkelingsbehoeften van de docenten in kaart te brengen. Voor de volgende stappen, het plannen en evalueren van het ontwikkelingstraject, zijn de daarvoor bedoelde onderdelen van het portfolio echter niet gebruikt.

- afstemming met andere bekwaamheidsinstrumenten (bv. SBL)

Alle betrokkenen die de SBL-competentieprofielen kenden, gaven aan dat het docententaalportfolio een waardevolle invulling biedt voor de vakspecifieke beroepscompetenties. Zij onderstreepten echter ook het belang dat het docententaalportfolio en de SBL-instrumenten organisatorisch en fysiek geïntegreerd worden, zodat docenten en leidinggevenden maar één instrument hoeven te gebruiken.

Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit project kunnen wij de volgende aanbevelingen doen:

- Verbeter het gebruiksgemak van www.europeestaalportfolio.nl, zodat het ingevulde portfolio makkelijker hanteerbaar wordt als gespreksleidraad en ook de onderdelen planning en evaluatie gemakkelijker in te vullen en te gebruiken zijn.
- Stimuleer het gebruik van het taalportfolio niet alleen als gespreksvoorbereiding en gespreksleidraad, maar ook als ontwikkelingsinstrument. Dit aspect, dat door de betrokkenen wel als belangrijk wordt ervaren, is in de onderzochte casussen onvoldoende naar voren gekomen.
- De gesprekken op basis van het taalportfolio hebben niet alleen het karakter gehad van individuele functionerings- en ontwikkelingsgesprekken; in alle onderzochte gesprekken kwamen ook thema's rond onderwijsvisie, vakontwikkeling en

professionaliseringsbeleid ter sprake. Het is de moeite waard om het portfolio verder uit te werken met concrete vragen en suggesties op deze terreinen.

- Het onderdeel dossier is in geen van de onderzochte casussen gebruikt. Dat maakt van het invullen van de groeimeter en het evalueren van een ontwikkelingstraject een subjectieve bezigheid, omdat geen bewijsstukken aangeleverd worden op basis waarvan de zelfbeoordeling of de persoonlijke ontwikkeling vastgesteld kunnen worden. Blijkbaar was dit voor het karakter van de onderzochte gesprekken geen probleem. Voor beoordelingsgesprekken of voor toetsbare docentendossiers in het kader van kwaliteitszorgeseisen op schoolniveau zou dit echter onvoldoende zijn. Het is daarom van belang om een duidelijke procedure en handleiding te ontwikkelen voor het opbouwen van een dossier en de reflectie op de persoonlijke ontwikkeling daarbinnen. Portfolio's zoals in gebruik in verschillende lerarenopleidingen kunnen daartoe een goed uitgangspunt vormen.
- Bevorder verdere afstemming en integratie van de SBL-instrumenten en het docententaalportfolio, waarbij het taalportfolio functioneert als invulling van SBL-competentie kwadrant 3 (vakinhoudelijke en didactische competentie). In het project *Beroepsstandaarden in Taalonderwijs (BiT)*, dat op initiatief van de Vereniging voor Leraren in Levende Talen in 2007 van start gaat, is een dergelijke integratie al voorzien.
- De docenten in dit onderzoek waardeerden de gelegenheid die het portfolio hen bood om hun vakspecifieke bekwaamheden in kaart te brengen. In een tijd waarin scholen vaak focussen op meer generieke docentcompetenties, wordt deze focus op hun 'vakmanschap' door de betrokken docenten zeer gewaardeerd. Wanneer de docenten in dit onderzoek enigszins representatief zijn voor de beroepsgroep, biedt dit goede perspectieven voor het genoemde BiT-project, waarbij vakspecifieke beroepsstandaarden gebruikt gaan worden voor de registratie en certificering van taaldocenten.
- De leidinggevendenden in dit onderzoek waardeerden het inzicht dat het docententaalportfolio hen verschafte in de vakspecifieke competenties van hun medewerkers, waarop zij zelf vaak geen expert zijn. Ook dit biedt goede perspectieven voor het BiT-project, dat de talendocenten handvatten moet geven om hun leidinggevendenden te kunnen overtuigen van hun vakspecifieke competenties en ontwikkelingsbehoeften.

Het project *Evaluatie van het docententaalportfolio in de praktijk* is uiteindelijk veel kleinschaliger uitgevoerd dan oorspronkelijk was beoogd. Toch hebben de vijf onderzochte casussen een duidelijk beeld opgeleverd, en veel informatie gegenereerd. Een vervolgtraject is in feite al voorhanden: In het project *Beroepsstandaarden in Taalonderwijs (BiT)*, dat op initiatief van Levende Talen en in afstemming met SBL door het IVLOS in 2007 wordt uitgevoerd, komen de hier geformuleerde conclusies en aanbevelingen expliciet aan bod. Daarbij blijft het uitgangspunt van het docententaalportfolio overeind staan: een instrument waarmee de docent zijn vakinhoudelijke en vakdidactische bekwaamheden en ontwikkelingsbehoeften in kaart kan brengen en kan sturen, en zowel de school als de maatschappij kan overtuigen van het belang daarvan.

Bijlagen

- 1 Observatieschema's voor de functionerings-/loopbaanontwikkelingsgesprekken
- 2 Informatie voor potentieel deelnemende scholen
- 3 Handleidingen voor gespreksvoorbereiding en gespreksvoering o.b.v. het docententaalportfolio
- 4 Werken met het portfolio via www.europeestaalportfolio.nl
- 5 “Laddertjes” met competentieniveaus
- 6 Het Europees referentiekader

bijlage 1: Observatie-instrument portfoliogesprekken

voor gebruik van het docententaalportfolio bij functionerings- en loopbaanontwikkelingsgesprekken
Project Evaluatie docententaalportfolio in de praktijk
jan 2005 – dec 2006
IVLOS, Universiteit Utrecht.

Taalportfoliostructuur

Geef aan in welke mate de inhoudelijke en organisatorische aspecten van het docententaalportfolio gebruikt worden tijdens het gesprek:

	groeimeter (=competentiebepaling)	dossier	analyse eigen proff.doelen	planning leerzame activiteiten
taalvaardigheid CEFR				
taalvaardigheid onderwijs				
taaldidactiek				
socio-culturele competentie				

Vragen bij de taalportfoliostructuur	
In hoeverre	
o zijn de onderdelen uit deze structuur door de docent gebruikt tijdens de voorbereiding op het gesprek?	
o komen de onderdelen uit deze structuur expliciet of impliciet tijdens het gesprek aan bod?	
o wordt er een relatie gelegd tussen onderdelen uit deze structuur en kwaliteitszorgdoelen van de school zelf?	
o wordt er een relatie gelegd tussen onderdelen uit deze structuur en kwaliteitszorginstrumenten van de school zelf?	
o wordt er een relatie gelegd tussen onderdelen uit deze structuur en onderdelen uit het SBL portfolio of andere bekwaamheidsinstrumenten?	
o functioneert het portfolio als document op de achtergrond dan wel als gespreksleidraad?	
Geef een inschatting van de gesprekstijd die besteed wordt aan de volgende aspecten:	
o groeimeter (=competentiebepaling)	
o dossier (=bewijsvoering)	
o analyse eigen doelen	
o planning leerzame activiteiten	
Geef een inschatting van de gesprekstijd die besteed wordt aan de volgende aspecten:	
o taalvaardigheid	
o taaldidactiek	
o socio-culturele competentie	

Vragen achteraf aan de gespreksdeelnemers

(mondeling aan het eind van het gesprek of schriftelijk na afloop):

- 1 Hoe heeft u het gesprek voorbereid?
- 2 Hoe heeft u het gesprek ervaren?
- 3 Helpt het instrument *de docent* zijn professionaliteit op de onderscheiden competenties in te *schatten*?
- 4 Helpt het instrument *de docent* zijn professionaliteit op de onderscheiden aspecten te *vergroten*?
- 5 Helpt het instrument *de school* om *inzicht* te krijgen en te houden in de aard en het niveau van de professionaliteit van individuele docenten op de onderscheiden aspecten?
- 6 Helpt het instrument *de school* vergroting van die professionaliteit te *bevorderen*?
- 7 In welke mate vindt u onderstaande factoren *van substantieel belang* bij het gebruik van het instrument?
- 8 Hoe *waardeert* u onderstaande factoren bij het gebruik van het instrument?
 - omvang
 - gebruiksgemak bij invullen/bijhouden
 - gebruiksgemak als gespreks-/beoordelingsdocument
 - afstemming met beoordelingsprocedure in de school
 - afstemming met andere bekwaamheidsinstrumenten (m.n. SBL)
- 9 Bent u van plan dit portfolio op enige wijze in de toekomst te blijven gebruiken?
 - waarom wel/niet?
 - indien wel, op welke wijze dan?
- 10 Heeft u verder nog suggesties voor gebruik of verbetering?

Vragenlijst voor deelnemende docenten aan het project Evaluatie van het docententaalportfolio in de praktijk

	Ze er m ee O ne e n s	2	3	4	5 e e n s
Groeiometer					
1. Het doel van het invullen van een groeiometer is me duidelijk.	1	2	3	4	5
2. De descriptor en gaan voldoende in op mijn specifieke competenties als mvt-docent.	1	2	3	4	5
3. Het invullen van de groeiometer maakt me bewust van de competenties die ik graag wil bereiken.	1	2	3	4	5
4. De descriptor en (laddertjes) zijn voldoende dekkend voor de toepassing van het domein <i>taalvaardigheid</i> in mijn werk.	1	2	3	4	5
5. De descriptor en zijn voldoende dekkend voor de toepassing van het domein <i>taaldidactiek</i> in mijn werk.	1	2	3	4	5
6. De descriptor en zijn voldoende dekkend voor de toepassing van het domein <i>socio-cultureel</i> inzicht in mijn werk.	1	2	3	4	5
7. Het bepalen van mijn niveau helpt me om mijn huidige competenties te analyseren.	1	2	3	4	5
8. Het bepalen van mijn niveau stimuleert me om mijn professionaliseringsdoelen te formuleren.	1	2	3	4	5
9. In mijn werk heb ik voldoende mogelijkheid om aan deze professionaliseringsdoelen te werken.	1	2	3	4	5
Dossier					
10. Het is me duidelijk wat voor documenten ik in het dossier kan stoppen.	1	2	3	4	5
11. Het is me duidelijk hoe ik het dossier kan gebruiken voor mijn eigen professionalisering.	1	2	3	4	5
12. Het is me duidelijk hoe ik het dossier kan gebruiken bij de voorbereiding op een functioneringsgesprek.	1	2	3	4	5
13. Het is me duidelijk hoe ik het dossier kan gebruiken bij mijn loopbaanoriëntatie.	1	2	3	4	5
14. Het dossier geeft voldoende houvast om een persoonlijk ontwikkelingsplan te maken dat past binnen de kaders van mijn werkomgeving.	1	2	3	4	5
Leerzame activiteiten					
15. Deze lijst met leerzame activiteiten is nuttig bij het bepalen van mijn professionaliseringsactiviteiten.	1	2	3	4	5
16. Er zijn voldoende suggesties voor leerzame activiteiten op individueel gebied.	1	2	3	4	5

17. Er zijn voldoende suggesties voor leerzame activiteiten op teamgebied.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
18. Ik word voldoende gestimuleerd om voor mijzelf leerzame activiteiten te bedenken.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Algemene vragen	
19. Ik vind de stijl in het portfolio adequaat.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
20. De te investeren tijd voor het werken met het portfolio is de moeite waard.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
21. De instructies bij verschillende onderdelen zijn duidelijk.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
22. Het is makkelijk om met het portfolio te werken.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
23. Het instrument helpt mij om mijn professionaliteit op relevante competenties <i>in te schatten</i> .	1 - 2 - 3 - 4 - 5
24. Het instrument helpt mij om mijn professionaliteit op relevante competenties <i>te vergroten</i> .	1 - 2 - 3 - 4 - 5
In welke mate <i>waardeert</i> u onderstaande aspecten bij het gebruik van het instrument?	
25. omvang	1 - 2 - 3 - 4 - 5
26. gebruiksgemak bij invullen/bijhouden	1 - 2 - 3 - 4 - 5
27. gebruiksgemak als gespreks-/beoordelingsdocument	1 - 2 - 3 - 4 - 5
28. afstemming met beoordelingsprocedure in de school	1 - 2 - 3 - 4 - 5
29. afstemming met andere bekwaamheidsinstrumenten (SBL)	1 - 2 - 3 - 4 - 5
30.	1 - 2 - 3 - 4 - 5

Ik geef het portfolio het cijfer (op schaal van 1 tot 10): _____

Sterkste punt van het gebruik van het portfolio bij een functioneringsgesprek is:

Zwakste punt van gebruik van het portfolio bij een functioneringsgesprek is:

Ruimte voor toelichting (vermeld zonodig het vraagnummer):

bijlage 2: Docententaalportfolio in de praktijk

Inleiding

Veel scholen maken werk van kwaliteitszorg. Onderdeel daarvan is bij voorbeeld het bijhouden van bekwaamheidsdossiers door docenten, en het organiseren van jaarlijkse functionerings- of loopbaanontwikkelingsgesprekken.

Algemene bekwaamheidsscans of bekwaamheidsportfolio's voor docenten kennen weinig vakspecifieke invulling en sturing. Ook voor leidinggevenden, die meestal geen vakdocent zijn, is het vaak lastig de vakspecifieke ontwikkeling van docenten op waarde te kunnen schatten en te helpen sturen.

Voor docenten die lesgeven in een moderne vreemde taal of in het TTO is er nu het docententaalportfolio. Met dit portfolio kunnen docenten hun actuele professionele bekwaamheden in kaart brengen, hun professionaliseringsactiviteiten sturen en het effect ervan zichtbaar maken, op het terrein van:

- hun eigen taalvaardigheid
- hun taaldidactische bekwaamheden
- hun (vak)inhoudelijke bekwaamheden

Op de website www.europeestaalportfolio.nl is het docententaalportfolio beschikbaar voor iedereen die zichzelf vakspecifiek wil beoordelen en verder wil ontwikkelen. De taalvaardigheidscomponent van dit portfolio sluit, net als het taalportfolio voor leerlingen, aan op het Europees Referentiekader, de internationale standaard voor taalvaardigheid.

Onderzoek

In een samenwerkingsproject van de SLO en het IVLOS (Universiteit Utrecht) wordt het docententaalportfolio in de praktijk getoetst in het kader van kwaliteitszorg in de scholen. Daarbij gaat het om een specifiek deel van kwaliteitszorg: het onderhouden en bevorderen van taalspecifieke professionalisering.

Om de uitvoering van bovengenoemd onderzoek mogelijk te maken, zijn wij op zoek naar scholen met

- enkele talen-/TTO-docenten die bereid zijn te werken met het docententaalportfolio en die dit portfolio willen gebruiken als voorbereiding op hun functionerings- of ontwikkelingsgesprek
- een school-/teamleider die bereid is het docententaalportfolio te gebruiken als gespreksformat en als hulpmiddel bij een functionerings-/ontwikkelingsgesprek om een talen-/TTO-docent op zijn/haar competenties te kunnen inschatten en in zijn ontwikkeling te kunnen ondersteunen.

Wat levert dit op voor scholen?

- begeleiding bij de invoering van een docententaalportfolio
- een instrument ter voorbereiding van functionerings-/ontwikkelingsgesprekken, zowel voor de docent als voor de school/teamleider
- een instrument voor docenten om blijvend hun eigen ontwikkeling te kunnen plannen
- verbetering van kwaliteitszorg op dit gebied, met advies over de afstemming van dit instrument op andere kwaliteitszorginstrumenten in de school

Hoe gaan wij te werk?

- Stap 1: zowel docenten als school-/teamleider krijgen informatie over het docententaalportfolio en hoe dit instrument te gebruiken binnen functioneringsgesprekken
- Stap 2: het docententaalportfolio wordt gebruikt door docenten (tijdsinvestering minimaal 2 uur)
- Stap 3: met behulp van het portfolio wordt, zowel door de school-/teamleider als door de docent een functionerings-/ontwikkelingsgesprek voorbereid
- Stap 4: het gesprek wordt – indien mogelijk - geobserveerd door onderzoekers van het IVLOS; na het gesprek wordt een kort interview gehouden
- Stap 5: een geanonimiseerde rapportage van deze observatie wordt naar de betrokkenen gestuurd.
- Stap 6: de docent kan het portfolio blijven gebruiken voor het inschatten en documenteren van zijn verdere ontwikkeling.

Meer informatie bij:

Rick de Graaff; 030-253 3914 / h.c.j.degraaf@ivlos.uu.nl
Ivonne Gierman; 030-253 4854 / i.m.gierman@ivlos.uu.nl

bijlage 3: Handleiding voor het gebruik van het docententaalportfolio

bij de (voorbereiding van) loopbaanontwikkelingsgesprekken, functioneringsgesprekken en intercollegiale intervisie

Rick de Graaff, IVLOS, februari 2006

doelen en achtergrond van het docententaalportfolio

Veel scholen maken werk van kwaliteitszorg. Onderdeel daarvan is bij voorbeeld het bijhouden van bekwaamheidsdossiers door docenten, en het organiseren van jaarlijkse functionerings- of loopbaanontwikkelingsgesprekken.

Algemene bekwaamheidsscans of bekwaamheidsportfolio's voor docenten kennen weinig vakspecifieke invulling en sturing. Ook voor leidinggevend, die meestal geen vakdocent zijn, is het vaak lastig de vakspecifieke ontwikkeling van docenten op waarde te schatten en te helpen sturen.

Voor docenten die lesgeven in een moderne vreemde taal of in het TTO is er nu het docententaalportfolio. Met dit portfolio kunnen docenten hun actuele professionele bekwaamheden in kaart brengen, hun professionaliseringsactiviteiten sturen en het effect ervan zichtbaar maken, op het terrein van:

- eigen taalvaardigheid in de doeltaal (volgens het Europees referentiekader),
- beroepsgerichte taalvaardigheid (taalgebruik in de klas en met collega's),
- vakdidactische bekwaamheden,
- sociocultureel inzicht m.b.t. de doeltaal.

Het taalportfolio heeft voor docent en school de volgende gebruiksdoelen:

- 5 Het helpt de docent zijn professionaliteit op vakspecifieke competenties in te schatten
- 6 Het helpt de docent zijn professionaliteit op vakspecifieke aspecten te vergroten
- 7 Het helpt de school om inzicht te krijgen en te houden in de aard en het niveau van de professionaliteit van docenten op vakspecifieke aspecten.
- 8 Het helpt de school vergroting van die professionaliteit te bevorderen.

Op de website www.europeestaalportfolio.nl is het docententaalportfolio beschikbaar voor iedereen die zichzelf vakspecifiek wil evalueren en verder wil ontwikkelen. De taalvaardigheidscomponent van dit portfolio sluit, net als het taalportfolio voor leerlingen, aan op het Europees Referentiekader, de internationale standaard voor taalvaardigheid (zie bijlage 3).

gebruik van het taalportfolio in het kader van kwaliteitszorg

Het docententaalportfolio is een zelfevaluatie-instrument om docent en school inzicht te geven in vakspecifieke competenties van de (taal)docent en om een hulpmiddel te zijn bij verdere ontwikkeling van die competenties. Deze handleiding schetst op wat voor manier het portfolio daarvoor gebruikt kan worden. De handleiding is bedoeld als een leidraad, niet als een keurslijf: het is natuurlijk mogelijk om het portfolio ook op andere zinvolle wijzen te gebruiken, naar eigen behoefte of onderlinge afstemming.

De handleiding volgt de volgende stappen:

1. De docent vult het portfolio in om zijn eigen vakspecifieke ontwikkelingsniveau in te schatten.
2. De docent kan dat desgewenst illustreren door het opbouwen van een dossier.
3. Met behulp van het geschatte niveau en het dossier kan de docent keuzes maken en prioriteiten stellen m.b.t. zijn verdere ontwikkeling.

4. De zelfevaluatie, het dossier, de keuzes en prioriteiten kunnen aan de orde komen in een gesprek met leidinggevende of collega.
5. In zo'n gesprek kunnen afspraken gemaakt worden, die vastgelegd worden in het portfolio.
6. Vervolgens kan het portfolio op gezette tijden geactualiseerd worden, waarbij de docent zijn ontwikkelingsplannen, -vorderingen en -afspraken kan evalueren.

De bijlagen bevatten een toelichting bij het werken met het portfolio via www.europeestaalportfolio.nl (bijlage 1), een overzicht van de competentieniveaus voor taaldocenten (bijlage 2) en een overzicht van het Europees referentiekader voor taalvaardigheid (bijlage 3).

Hieronder worden de stappen één voor één beschreven en toegelicht.

stappen:

1. invullen van het portfolio

Om uw eigen competentieniveau in te schatten, vult u het docententaalportfolio in via www.europeestaalportfolio.nl. Bijlage 1 bij dit document bevat een gebruikershandleiding voor het invullen van het online portfolio. In willekeurige volgorde evalueert u:

- uw eigen taalvaardigheid in de doeltaal (volgens het Europees referentiekader),
- uw beroepsgerichte taalvaardigheid (taalgebruik in de klas en met collega's),
- uw vakdidactische bekwaamheden,
- uw sociocultureel inzicht m.b.t. de doeltaal.

Belangrijk is dat dit onderdeel van het portfolio een *zelfevaluatie*-instrument is: op basis van concrete vragen en stellingen in toenemende mate van complexiteit (zogenaamde 'laddertjes') maakt u zelf een inschatting van uw competentieniveau. Natuurlijk is dit enigszins subjectief: sommige mensen zijn geneigd zichzelf te onderschatten, anderen zijn geneigd zichzelf te overschatten. Maar het gaat hier niet om een beoordeling: de inschatting is bedoeld als *hulpmiddel* bij het nadenken over uw verdere (loopbaan)ontwikkeling.

Na het invullen van het zelfevaluatiegedeelte heeft u een beeld van uw huidige competentieniveau. Door de eerstvolgende nog niet bereikte competentieniveaus te bestuderen, kunt u zich oriënteren op mogelijke vervolgstappen in uw competentie-ontwikkeling.

2. opbouwen van het dossier

Het dossier kunt u gebruiken om elektronische voorbeelden op te nemen van producten die uw huidige competentieniveau illustreren, en eventueel uw ontwikkeling naar dat niveau toe. Het opbouwen van het dossier helpt u om het zelfevaluatie-instrument concreter te maken. Ook helpt het uw collega of leidinggevende om het door u ingeschatte niveau beter op zijn waarde te schatten.

Natuurlijk is het opbouwen van het dossier niet 'verplicht'; voor een beperkt gebruik van het portfolio kunt u in eerste instantie ook volstaan met het invullen van het zelfevaluatie-instrument. Een dossier maakt uw huidige competentieniveau, en daarmee uw ontwikkelingsrichting, wel een stuk inzichtelijker voor uzelf en voor uw gesprekspartner.

Voor het opbouwen van uw dossier zoekt u naar documenten (lesvoorbereidingen, lesmateriaal, evaluaties, video-opnames, zelfgeschreven of gesproken teksten in de vreemde taal, enz.) die illustratief zijn voor uw functioneren op een bepaald niveau. Het is zinvol om aan zo'n document een korte beschrijving te koppelen, waarin u voor uzelf en anderen motiveert waarom dat document illustratief is voor het betreffende niveau.

3. voorbereiden van het gesprek door de docent

- Ga op basis van uw zelfevaluatie en evt. uw dossier na waar uw belangrijkste ontwikkelpunten zitten. Wilt u werken aan aspecten van uw algemene taalvaardigheid, van uw beroepsgerichte taalvaardigheid, van uw vakdidactische en/of uw socioculturele bekwaamheden?

- Bedenk vervolgens aan welke specifieke vaardigheden of bekwaamheden u wilt werken (bv. interactie met native speakers, geven van feedback in de doeltaal, inventarisatie van jongerenbladen in het doeltaalgebied).
- Probeer voor uzelf te formuleren waarom u aan deze aspecten wilt werken. Wat wilt u hiermee bereiken? Gaat het om uw persoonlijke ontwikkeling of zijn uw leerlingen/collega's/school ook bij deze ontwikkeling gebaat?
- Denk na over de manier waarop u aan uw ontwikkeling wilt werken. Biedt het onderdeel *Leerzame activiteiten* van het taalportfolio daar suggesties voor?
- Geef uw leidinggevende (bij een loopbaan-/functioneringsgesprek) of collega (bij een intervisiegesprek) inzicht in uw huidige niveau, uw gewenste ontwikkelingsrichting, uw motivering en uw ontwikkelingsplan.
NB: het is nog niet mogelijk om derden toegang te geven tot uw persoonlijke portfolio op www.europeestaalportfolio.nl. Wij raden u daarom aan om het onderdeel 'Laddertjes' uit te printen voor uw collega/leidinggevende, en daarin aan te geven op welk niveau u zich bevindt en op welke aspecten u zich verder wilt ontwikkelen. U kunt hiervoor ook het overzicht van de laddertjes in bijlage 2 gebruiken en het overzicht van het Europees referentiekader in bijlage 3. Natuurlijk kunt u ook samen met uw collega/leidinggevende het door u ingevulde taalportfolio op www.europeestaalportfolio.nl doornemen.

door de leidinggevende

- Meld uzelf aan als docent op www.europeestaalportfolio.nl en bekijk het onderdeel *Laddertjes*. Dit bevat een beschrijving van de ontwikkelniveaus van taaldocenten op de terreinen vakspecifieke ('schoolse') taalvaardigheid, vakdidactiek en socioculturele competenties. U kunt u hiervoor ook het overzicht van de *laddertjes* in bijlage 2 gebruiken en het overzicht van het Europees referentiekader voor taalvaardigheid in bijlage 3.
- Maak een inschatting van accenten die u wilt dat taaldocenten of talensecties op uw school leggen om zichzelf en het vak verder te ontwikkelen, waar mogelijk in relatie tot de visie, de ambities of het ontwikkelingsbeleid van de school.
- Vraag de docent met wie u een gesprek gaat houden om een overzicht van zijn huidige ontwikkelingsniveau en van zijn gewenste of voorgenomen ontwikkelingsrichting. De docent kan u dit vooraf aanleveren, of het tijdens het gesprek aan u voorleggen.

door een collega (intervisie)

- Meld uzelf aan als docent op www.europeestaalportfolio.nl en bekijk het onderdeel *Laddertjes*. Dit bevat een beschrijving van de ontwikkelniveaus van taaldocenten op de terreinen vakspecifieke ('schoolse') taalvaardigheid, vakdidactiek en socioculturele competenties. U kunt u hiervoor ook het overzicht van de *laddertjes* in bijlage 2 gebruiken en het overzicht van het Europees referentiekader voor taalvaardigheid in bijlage 3.
- Vraag de collega met wie u een gesprek gaat houden om een overzicht van zijn zelfevaluatie en van zijn gewenste of voorgenomen ontwikkelingsrichting. De collega kan u dit vooraf aanleveren, of het tijdens het gesprek aan u voorleggen.
- Als het gaat om een "wederzijds" intervisiegesprek, legt u ook uw eigen zelfevaluatie en uw ontwikkelplannen aan uw collega voor.

4. houden van het gesprek: functioneringsgesprek

- Veel scholen hebben een vastgelegde procedure voor functioneringsgesprekken. Een gesprek over vakspecifieke ontwikkelingsniveaus en ontwikkelplannen kan daar prima in passen. Over het algemeen staat in een functioneringsgesprek niet het beoordelingsaspect centraal, maar een gezamenlijke evaluatie van verrichte activiteiten en beheerste competenties, en een vooruitblik op toekomstige activiteiten en daarvoor wenselijke competenties.

- Wat het vakspecifieke gedeelte van een functioneringsgesprek betreft kan het taalportfolio als gespreksleidraad dienen. Op basis van de zelfevaluatie en de ontwikkelplannen van de docent (zie onder 3. *voorbereiden van het gesprek*) kunnen daarbij de volgende vragen aan bod komen:
 - Wat is het huidige competentieniveau van de docent?
 - Op welke terreinen is verdere ontwikkeling wenselijk? Hoe sluit dat aan bij toekomstige activiteiten van de docent en bij de visie, ambitie of het ontwikkelingsbeleid van de sectie of de school?
 - Op wat voor manier kan de gewenste ontwikkeling ondersteund worden? Welke rol kan de school daarbij spelen en welke faciliteiten zijn daarvoor nodig en beschikbaar?
 - Hoe en op welke termijn zal geëvalueerd worden of de docent erin slaagt om zich verder te ontwikkelen?

loopbaangesprek

- Een loopbaangesprek kan onderdeel uitmaken van een functioneringsgesprek, maar kan ook afzonderlijk gevoerd worden. Dit kan zowel op initiatief van de docent (bv. omdat hij zijn ontwikkelingsambities met zijn leidinggevende wil bespreken) of op initiatief van de leidinggevende (bv. omdat de school ontwikkelingsambities heeft waarbij bepaalde competenties van de docenten wenselijk zijn).
- Wat het vakspecifieke gedeelte van een loopbaangesprek betreft kan het taalportfolio als gespreksleidraad dienen. Op basis van de zelfevaluatie en de ontwikkelplannen van de docent (zie onder 3. *voorbereiden van het gesprek*) kunnen daarbij dezelfde vragen aan bod komen als bij een functioneringsgesprek:
 - Wat is het huidige competentieniveau van de docent?
 - Op welke terreinen is verdere ontwikkeling wenselijk? Hoe sluit dat aan bij toekomstige activiteiten van de docent en bij de visie, ambitie of het ontwikkelingsbeleid van de sectie of de school?
 - Op wat voor manier kan de gewenste ontwikkeling ondersteund worden? Welke rol kan de school daarbij spelen en welke faciliteiten zijn daarvoor nodig en beschikbaar?
 - Hoe en op welke termijn zal geëvalueerd worden of de docent erin slaagt om zich verder te ontwikkelen?

interview

- Een interviewgesprek is erop gericht om met docenten onderling te werken aan competentieontwikkeling. Daarbij is van belang dat de ontwikkelingsbehoeften van de docent zelf centraal staan, en niet de behoeften van de collega, de sectie of de school. Een goed interviewgesprek helpt de betreffende docent om zicht en greep te krijgen op zijn ontwikkelingsbehoeften en op de manier waarop hij zijn ontwikkeling zou kunnen realiseren. De gesprekspartner is daarbij in de eerste plaats luisteraar en vragensteller.
- Wat het vakspecifieke gedeelte van een interviewgesprek betreft kan het taalportfolio als gespreksleidraad dienen. Op basis van de zelfevaluatie en de ontwikkelplannen van de docent (zie onder 3. *voorbereiden van het gesprek*) kunnen daarbij de volgende vragen aan bod komen:
 - Wat zijn mogelijke ontwikkelplannen van de docent?
 - Waarop zijn die plannen gebaseerd? Loopt hij in de praktijk tegen tekorten of problemen aan, of heeft hij ambities in zijn werk waarvoor hij zich verder moet of wil ontwikkelen?
 - Op wat voor manier kan hij zijn gewenste ontwikkeling organiseren? Welke rol zouden de school of collega's daarbij kunnen spelen en welke faciliteiten zijn daarvoor nodig?
 - Hoe en op welke termijn kan de docent evalueren of hij erin slaagt om zich verder te ontwikkelen? Hoe kan hij evalueren of deze ontwikkelingsrichting en het

ontwikkelingsniveau hem inderdaad helpen om zijn ambities te realiseren? Welke rol kunnen school of collega's daarbij spelen?

5. *afspraken n.a.v. het gesprek*

- Uw plannen en keuzes kunt u eventueel vastleggen in het taalportfolio door in Biografie/Geschat Taalniveau of in de Groeimeter op '*plan*' te klikken. U geeft daar aan gedurende welke periode u aan het betreffende ontwikkelpunt wilt werken. Vervolgens klikt u op '*sla op en ga naar evaluatie*'. Daar kunt u aangeven waar u al tevreden over bent, wat u verder wilt oefenen, hoe u uw vorderingen wilt toetsen en wat u voor aandachtspunten heeft. Ook kunt u aan deze pagina bewijsstukken uit het dossier koppelen die illustratief zijn voor uw ontwikkeling naar een volgend niveau.
- Leg vast welke faciliteiten u nodig heeft om aan uw verdere ontwikkeling te kunnen werken, en wat de rol van de school daarin is.
- Leg ook vast op welke termijn u een vervolggelsgesprek met uw leidinggevende of collega zult hebben over het verloop van uw ontwikkeling.

6. *verdere loopbaanontwikkeling m.b.v. het portfolio*

Ongeacht eventuele voornemens of afspraken die gemaakt zijn in een functionerings-, loopbaan- of intervisiegesprek, kan het zinvol zijn om periodiek (bv. 2x per jaar) de groeimeter en het geschatte taalniveau van uw taalportfolio opnieuw door te nemen en uw competentieniveau te evalueren. Ook kunt u het dossier steeds bijwerken met documenten die illustratief zijn voor uw huidige ontwikkelingsniveau of -richting. In het taalportfolio wordt automatisch geregistreerd wanneer u onderdelen ervan heeft bijgewerkt. Daardoor kunt u steeds terugzien hoe uw vakspecifieke ontwikkeling verloopt. Vervolgens kunt u beslissen of u op basis van uw zelfevaluatie baat kunt hebben bij een loopbaan- of intervisiegesprek (zie hierboven onder 3. *voorbereiden van het gesprek*).

bijlage 4: Werken met het portfolio via www.europeestaalportfolio.nl

Aanmelden

- Ga naar www.europeestaalportfolio.nl
- klik op aanmelden; kies voor ‘aanmelden als docent’
- voer uw e-mailadres en een wachtwoord in
- kies een profiel
- bevestig

U bent nu in de docentenomgeving van het taalportfolio. Hierin kunt u uw eigen portfolio bijhouden, en de portfolio's van uw cursisten inzien. Een volgende keer krijgt u direct toegang via Inloggen met gebruikersnaam (= e-mailadres) en wachtwoord.

NB: Als u ook een ander profiel wilt bekijken (bv. naast docent VO ook docent TTO), dient u via Aanmelden een nieuwe account aan te maken, o.b.v. een ander e-mailadres (als u maar één emailadres heeft, kunt u hier ook een fictief adres gebruiken; het systeem accepteert iedere willekeurige inlognaam).

NB: op enkele plekken verschijnt de mededeling ‘Pagina niet beschikbaar’. U kunt deze mededeling negeren en gewoon verder kiezen in het menu links.

Biografie

Hier kunt u uw persoonsgegevens invoeren, en uw eigen taalvaardigheid schatten volgens het Europees referentiekader. Klik daartoe in de tabel op P en volg de verdere instructies. Als u een niveau behaald heeft, klikt u in de tabel op OK om naar het volgende niveau te gaan. Bij een nog niet behaald niveau kunt u op ‘plan’ klikken. Vervolgens kunt u aangeven gedurende welke periode u aan het bereiken van dat niveau wilt werken. Daarna klikt u op ‘*sla op en ga naar evaluatie*’. Daar kunt u aangeven waar u al tevreden over bent, wat u verder wilt oefenen, hoe u uw vorderingen wilt toetsen en wat u voor aandachtspunten heeft. Ook kunt u aan deze pagina bewijsstukken uit het *Dossier* koppelen die illustratief zijn voor uw ontwikkeling naar een volgend niveau.

Groeiometer

De Groeiometer werkt op dezelfde wijze als de schatting van uw taalvaardigheidsniveau bij Biografie. In de Groeiometer maakt u een inschatting van uw beroepsgerichte taalvaardigheden, uw vakdidactische vaardigheden en uw socioculturele competenties. Deze inschatting vindt plaats op basis van “competentieladdertjes”, die u ook terugvindt onder *Laddertjes*.

Dossier

Het Dossier biedt de mogelijkheid om bestanden toe te voegen met een beschrijving die laat zien van welk competentieniveau het betreffende bestand een illustratie is.

Leerzame activiteiten

Dit onderdeel geeft per competentiegroep uit de Groeiometer een aantal suggesties om op niveau te blijven of op een volgend niveau te komen. Dit onderdeel is nog niet gespecificeerd naar competentieniveau.

Laddertjes

Dit onderdeel geeft een overzicht van de laddertjes uit de groeiometer. U kunt deze laddertjes ook uitprinten als u er de voorkeur aan geeft om uw zelfevaluatie handmatig uit te voeren of als u de categorieën wilt voorleggen aan een collega of leidinggevende (zie ook bijlagen 2 en 3).

Wijzig Gegevens

Persoonsgegevens wijzigen of een andere taal kiezen

Mijn Leerlingen

Inzage in de portfolio's van de cursisten die u daartoe gemachtigd hebben.

Europees Referentiekader (CEF)

Een overzicht van het Europees Referentiekader is helaas niet direct te bereiken vanuit het docententaalportfolio. Op de algemene inlogpagina www.europeestaalportfolio.nl vind je onder Downloads/Algemeen een Word-document met het Europees Referentiekader (CEF). Dit document geeft een overzicht van het alle niveaus van het CEF voor alle vaardigheden. In deze handleiding is het CEF ook opgenomen in bijlage 3.

bijlage 5: “Laddertjes” met competentieniveaus

Voor beroepsgerichte taalvaardigheden, didactische vaardigheden en socio-culturele competenties, uitgewerkt voor het docentenprofiel mvt/vo (zie voor de laddertjes van andere docentprofielen www.europeestaalportfolio.nl)

Beroepsgerichte Taalvaardigheden			
	kan ik niet	kan ik enigszins	kan ik goed
<p>Mondelinge en schriftelijke contacten met vakgenoten in de doeltaal Ik kan met vakgenoten in de doeltaal zowel schriftelijk als mondeling:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. beschrijven wat ik doe 2. toelichten waarom ik het zo doe 3. dit relateren aan onderwijskundige en didactische theorieën 4. dit verbinden aan onderwijsontwikkelingen in maatschappelijk perspectief <p>Mondelinge contacten met leerlingen in de doeltaal Ik kan in mondeling contact met leerlingen in de doeltaal</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. in eenvoudige standaard situaties het aan het niveau van de leerlingen aangepaste taalgebruik hanteren 2. over een veelvoud van onderwerpen uit het dagelijks leven communiceren zodat de leerlingen het begrijpen 3. over complexe persoonlijke onderwerpen communiceren met leerlingen zodat zij het kunnen volgen 4. mijn hele onderwijs verzorgen in de doeltaal zodat de leerlingen daarin kunnen participeren <p>Omgaan met vakliteratuur in de doeltaal Ik kan in de doeltaal</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. uit de vakliteratuur relevante vakdidactische artikelen en bijdragen selecteren en verwerken 2. mij mengen in vakdidactische discussies met vakgenoten 3. een bijdrage te leveren aan vernieuwende vakdidactische ontwikkelingen 4. zelf een artikel schrijven of een presentatie geven over een vakdidactisch onderwerp <p>Hanteren van jeugd- en jongerentaal in de doeltaal In de doeltaal</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. weet ik hoe ik op de hoogte kan blijven van jeugd- en jongerentaal 2. herken ik jeugd- en jongerentaal 3. ken ik de huidige jeugd- en jongerentaal 4. gebruik ik jeugd- en jongerentaal in relevante situaties 			
Didactische vaardigheden			
	kan ik niet	kan ik enigszins	kan ik goed
<p>Taalverwerving Weten wat leren van een taal bevordert en belemmert</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ik weet waar ik de theorie kan vinden rondom het leren van een vreemde taal. 2. Ik ben goed op de hoogte van de principes die ten grondslag liggen aan modern, op vaardigheden gericht mvt-onderwijs. 3. Ik weet wat deze principes over effectief mvt-onderwijs voor consequenties hebben voor de praktijk van het taalonderwijs en kan niet 			

<p>alleen leergangen en ander lesmateriaal, maar ook collega's die ik visiteer op grond daarvan kritisch en helpend beoordelen.</p> <p>4. Ik heb genoeg kennis van deze principes en hun consequenties om zelfstandig nieuw materiaal te selecteren, te bewerken en effectief in te zetten in mijn lessen en om collega's te helpen hetzelfde te doen d.m.v. gesprekken, workshops en/of artikelen in vaktijdschriften.</p> <p>Doeltaalgebruik</p> <p>1. Ik kan de doeltaal gebruiken om klassenactiviteiten uit te voeren, zoals de les openen en afsluiten, korte instructies en aanwijzingen te geven, organisatorische maatregelen te nemen.</p> <p>2. Ik kan in de doeltaal demonstreren:</p> <ol style="list-style-type: none"> de juiste uitspraak de intonatiepatronen van de doeltaal grammaticale vormen van verschillende taalhandelingen simpele zinsmodellen. <p>3. Ik kan in de doeltaal de verschillen uitleggen tussen taalvarianties, zoals gesproken en geschreven taal en taalgebruik in verschillende culturele en sociale contexten.</p> <p>4. Ik kan mijn hele onderwijs verzorgen in de doeltaal zodat de leerlingen daarin kunnen participeren en gemotiveerd worden tot doeltaalgebruik.</p> <p>Correctie, feedback en uitleg</p> <p>1. Ik weet hoe je motiverende en opbouwende feedback geeft op taaluitingen van leerlingen.</p> <p>2. Ik herken motiverende en opbouwende feedback in lesmateriaal, ook in educatieve computerprogramma's.</p> <p>3. Ik kan motiverende en opbouwende feedback geven op taaluitingen van leerlingen.</p> <p>4. Ik kan lessen ontwerpen en uitvoeren, ook met gebruik van educatieve computerprogramma's, waarin motiverende en opbouwende feedback op taaluitingen van leerlingen gegeven wordt.</p> <p>Taaltaken</p> <p>1. Ik kan taaltaken in authentieke contexten die in de methode staan, zoals informatie opvragen bij instanties in een doeltaalland uitvoeren en laat de leerlingen reflecteren op wat ze van deze opdrachten leren.</p> <p>2. Ik kan taaltaken in authentieke contexten die in de methode staan, aanpassen aan de mogelijkheden van de school en de leerlingen.</p> <p>3. Ik kan geïntegreerde taaltaken in authentieke contexten construeren. Ik gebruik daarbij materiaal dat ik in de doeltaallanden verzameld heb en ik gebruik ICT, zoals bijvoorbeeld in webquests.</p> <p>4. Ik kan de geïntegreerde taaltaken in authentieke contexten publiceren op webpagina's en er met collega's over communiceren.</p> <p>Organiseren</p> <p>Kunnen organiseren van taalleerprocessen</p> <p>1. Ik kan taalleerprocessen op basis van bestaande (door mij gebruikte) leergangen effectief organiseren.</p> <p>2. Ik kan taalleerprocessen met zoveel mogelijk (door mij zelf verzameld) authentiek materiaal organiseren.</p> <p>3. Ik kan taalleerprocessen zoveel mogelijk volgens inhoudsgerichte en levensechte taken organiseren ook.</p> <p>4. Ik kan het leren van de vreemde taal aan laten sluiten bij de wensen, behoeften en mogelijkheden die de leerlingen zelf hebben op het gebied van communicatie in de doeltaal.</p> <p>Evalueren</p> <p>Kunnen evalueren van taalleerprocessen</p> <p>1. Ik kan taalleerprocessen op basis van bestaande (door mij gebruikte)</p>			
--	--	--	--

<p>leergangen effectief evalueren en de behaalde resultaten door leerlingen adequaat beoordelen.</p> <p>2. Ik kan de toetsing van de behaalde resultaten m.b.v authentiek materiaal organiseren en de daarbij passende evaluatieinstrumenten inzetten.</p> <p>3. Ik kan bij taalleerprocessen de toetsing en beoordeling zoveel mogelijk inhoudsgericht en levensecht inrichten en de daarbij passende evaluatiemiddelen inzetten.</p> <p>4. Ik kan het leren van de vreemde taal dat aansluit bij de wensen, behoeften en mogelijkheden die de leerlingen zelf hebben op het gebied van communicatie in de doeltaal, op de daarbij passende manier toetsen en evalueren.</p>			
Socio-culturele competenties			
	kan ik niet	kan ik enigszins	kan ik goed
<p>Eigen deskundigheid</p> <p>1. Ik ben in staat in standaardsituaties de taaluiting in zijn context te plaatsen, of duidelijk te maken dat de doeltaal niet losstaat van de context waarin hij wordt gesproken.</p> <p>2. Ik kan bij een veelvoud van onderwerpen uit het dagelijks leven aanschouwelijk maken in welke context de taaluiting functioneert.</p> <p>3. Ik ben in staat bij nagenoeg alle onderwerpen de erbij horende taaluitingen aan de hand van voorbeelden, anekdotes of citaten in perspectief te plaatsen.</p> <p>4. Door mijn grote kennis van cultureel-maatschappelijke onderwerpen ben ik in staat om op een begrijpelijke manier de relatie te leggen tussen de doeltaal en het wereldbeeld van de doeltaalspreker.</p> <p>Levensstijl van het doeltaalgebied</p> <p>1. Ik beschik over een algemeen beeld van de dagelijkse gewoonten en gebruiken in het land.</p> <p>2. Ik ken met betrekking tot gewoonten en gebruiken de regionale verschillen.</p> <p>3. Ik ken de verschillen tussen gewoonten en gebruiken van autochtone en allochtone bevolkingsgroepen in het land.</p> <p>4. Ik kan de klassenverschillen in gewoonten en gebruiken onderscheiden en heb inzicht in het ontstaan daarvan.</p> <p>Jeugd- en jongerencultuur in het doeltaalgebied</p> <p>1. Ik kan in grote lijnen aangeven wat er op dit gebied leeft bij de jongeren van het land.</p> <p>2. Ik weet hoe jongeren hun vrije tijd doorbrengen en de verschillen daarin tussen de stad en de regio.</p> <p>3. Ik volg de ontwikkelingen op het gebied van muziek, mode en dans, literatuur en ben bijvoorbeeld op de hoogte van de top-10, ken en scan de meest gangbare jeugdtijdschriften, bezoek jongerenwebsites en lees regelmatig jeugdboeken.</p> <p>4. Ik ben in staat de verschillen aan te geven tussen de jongeren van het doeltaalland en de jongeren van Nederland</p> <p>Verscheidenheid binnen het totale doeltaalgebied</p> <p>1. Ik ken de (delen van) andere landen waar de doeltaal ook voertaal is.</p> <p>2. Ik kan de historische achtergrond van dat gegeven beschrijven.</p> <p>3. Ik heb inzicht in de positie die de doeltaal in een ander land bekleedt en de gevolgen daarvan.</p> <p>4. Ik heb inzicht in de heersende (voor)oordelen tussen de verschillende landen van het doeltaalgebied ten opzichte van elkaar.</p>			

bijlage 6: het Europees Referentiekader voor taalvaardigheid

overzicht van de verschillende taalvaardigheidsniveaus volgens het Europees Referentiekader (CEFR:)

Luisteren

<i>Descriptoren</i>	
Niveau A1	Ik kan vertrouwde woorden en basiszinnen begrijpen die mezelf, mijn familie en directe concrete omgeving betreffen, wanneer de mensen langzaam en duidelijk spreken.
Niveau A2	Ik kan zinnen en de meest frequente woorden begrijpen die betrekking hebben op gebieden die van direct persoonlijk belang zijn (bijvoorbeeld basisinformatie over mezelf en mijn familie, winkelen, plaatselijke omgeving, werk). Ik kan de belangrijkste punten in korte, duidelijke en eenvoudige boodschappen en aankondigingen volgen.
Niveau B1	Ik kan de hoofdpunten begrijpen wanneer in duidelijk uitgesproken standaarddialect wordt gesproken over vertrouwde zaken die ik regelmatig tegenkom op mijn werk, school, vrije tijd enzovoort Ik kan de hoofdpunten van veel radio- of tv-programma's over actuele zaken of over onderwerpen van persoonlijk of beroepsmatig belang begrijpen, wanneer er betrekkelijk langzaam en duidelijk gesproken wordt.
Niveau B2	Ik kan een langer betoog en lezingen begrijpen en zelfs complexe redeneringen volgen, wanneer het onderwerp redelijk vertrouwd is. Ik kan de meeste nieuws- en actualiteitenprogramma's op de tv begrijpen. Ik kan het grootste deel van films in standaarddialect begrijpen.
Niveau C1	Ik kan een langer betoog begrijpen, zelfs wanneer dit niet duidelijk gestructureerd is en wanneer relaties slechts impliciet zijn en niet expliciet worden aangegeven. Ik kan zonder al te veel inspanning tv-programma's en films begrijpen.
Niveau C2	Ik kan moeiteloos gesproken taal begrijpen, in welke vorm dan ook, hetzij in direct contact, hetzij via radio of tv, zelfs wanneer in een snel moedertaaltempo gesproken wordt als ik tenminste enige tijd heb om vertrouwd te raken met het accent.

Lezen

<i>Descriptoren</i>	
Niveau A1	Ik kan vertrouwde namen, woorden en zeer eenvoudige zinnen begrijpen, bijvoorbeeld in mededelingen, op posters en in catalogi.
Niveau A2	Ik kan zeer korte eenvoudige teksten lezen. Ik kan specifieke voorspelbare informatie vinden in eenvoudige, alledaagse teksten zoals advertenties, folders, menu's en dienstregelingen en ik kan korte, eenvoudige, persoonlijke brieven begrijpen.
Niveau B1	Ik kan teksten begrijpen die hoofdzakelijk bestaan uit hoogfrequente, alledaagse of aan mijn werk gerelateerde taal. Ik kan de beschrijving van gebeurtenissen, gevoelens en wensen in persoonlijke brieven begrijpen.
Niveau B2	Ik kan artikelen en verslagen lezen die betrekking hebben op eigentijdse problemen, waarbij de schrijvers een bepaalde houding of standpunt innemen. Ik kan eigentijds literair proza begrijpen.
Niveau C1	Ik kan lange en complexe feitelijke en literaire teksten begrijpen, en het gebruik van verschillende stijlen waarderen. Ik kan gespecialiseerde artikelen en lange technische instructies begrijpen, zelfs wanneer deze geen betrekking hebben op mijn terrein.
Niveau C2	Ik kan moeiteloos vrijwel alle vormen van de geschreven taal lezen, inclusief abstracte, structureel of linguïstisch complexe teksten zoals handleidingen, specialistische artikelen en literaire werken.

Gesprekken voeren/interactie

<i>Descriptoren</i>	
Niveau A1	Ik kan deelnemen aan een eenvoudig gesprek, wanneer de gesprekspartner bereid is om zaken in een langzamer spreektempo te herhalen of opnieuw te formuleren en mij helpt bij het formuleren van wat ik probeer te zeggen. Ik kan eenvoudige vragen stellen en beantwoorden die een directe behoefte of zeer vertrouwde onderwerpen betreffen.
Niveau A2	Ik kan communiceren over eenvoudige en alledaagse taken die een eenvoudige en directe uitwisseling van informatie over vertrouwde onderwerpen en activiteiten betreffen. Ik kan zeer korte sociale gesprekken aan, alhoewel ik gewoonlijk niet voldoende begrijp om het gesprek zelfstandig gaande te houden.
Niveau B1	Ik kan de meeste situaties aan die zich kunnen voordoen tijdens een reis in een gebied waar de betreffende taal wordt gesproken. Ik kan onvoorbereid deelnemen aan een gesprek over onderwerpen die vertrouwd zijn, of mijn persoonlijke belangstelling hebben of die betrekking hebben op het dagelijks leven (bijvoorbeeld familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen).
Niveau B2	Ik kan zodanig deelnemen aan een vloeiend en spontaan gesprek dat normale uitwisseling met moedertaalsprekers redelijk mogelijk is. Ik kan binnen een vertrouwde context actief deelnemen aan een discussie en hierin mijn standpunten uitleggen en ondersteunen.
Niveau C1	Ik kan mezelf vloeiend en spontaan uitdrukken zonder merkbaar naar uitdrukkingen te hoeven zoeken. Ik kan de taal flexibel en effectief gebruiken voor sociale en professionele doeleinden. Ik kan ideeën en meningen met precisie formuleren en mijn bijdrage vaardig aan die van andere sprekers relateren.
Niveau C2	Ik kan zonder moeite deelnemen aan welk gesprek of discussie dan ook en ben zeer vertrouwd met idiomatische uitdrukkingen en spreektaal. Ik kan mezelf vloeiend uitdrukken en de fijnere betekenisnuances precies weergeven. Als ik een probleem tegenkom, kan ik mezelf hernemen en mijn betoog zo herstructureren dat andere mensen het nauwelijks merken.

Spreken/productie

<i>Descriptoren</i>	
Niveau A1	Ik kan eenvoudige uitdrukkingen en zinnen gebruiken om mijn woonomgeving en de mensen die ik ken, te beschrijven.
Niveau A2	Ik kan een reeks uitdrukkingen en zinnen gebruiken om in eenvoudige bewoordingen mijn familie en andere mensen, leefomstandigheden, mijn opleiding en mijn huidige of meest recente baan te beschrijven.
Niveau B1	Ik kan uitingen op een simpele manier aan elkaar verbinden, zodat ik ervaringen en gebeurtenissen, mijn dromen, verwachtingen en ambities kan beschrijven. Ik kan in het kort redenen en verklaringen geven voor mijn meningen en plannen. Ik kan een verhaal vertellen of de plot van een boek of film weergeven en mijn reacties beschrijven.
Niveau B2	Ik kan duidelijke, gedetailleerde beschrijvingen presenteren over een breed scala van onderwerpen die betrekking hebben op mijn interessegebied. Ik kan een standpunt over een actueel onderwerp verklaren en de voordelen en nadelen van diverse opties uiteenzetten.
Niveau C1	Ik kan duidelijke, gedetailleerde beschrijvingen geven over complexe onderwerpen en daarbij subthema's integreren, specifieke standpunten ontwikkelen en het geheel afronden met een passende conclusie.
Niveau C2	<i>Ik kan een duidelijke, goedlopende beschrijving of redenering presenteren in een stijl die past bij de context en in een doeltreffende logische structuur, zodat de toehoorder in staat is de belangrijke punten op te merken en te onthouden.</i>

Schrijven

<i>Descriptoren</i>	
Niveau A1	Ik kan een korte, eenvoudige ansichtkaart schrijven, bijvoorbeeld voor het zenden van vakantiegroeten. Ik kan op formulieren persoonlijke details invullen, bijvoorbeeld mijn naam, nationaliteit en adres noteren op een hotelinschrijvingsformulier.
Niveau A2	Ik kan korte, eenvoudige notities en boodschappen opschrijven. Ik kan een zeer eenvoudige persoonlijke brief schrijven, bijvoorbeeld om iemand voor iets te bedanken.
Niveau B1	Ik kan een eenvoudige samenhangende tekst schrijven over onderwerpen die vertrouwd of van persoonlijk belang zijn. Ik kan persoonlijke brieven schrijven waarin ik mijn ervaringen en indrukken beschrijf.
Niveau B2	Ik kan een duidelijke, gedetailleerde tekst schrijven over een breed scala van onderwerpen die betrekking hebben op mijn interesses. Ik kan een opstel of verslag schrijven, informatie doorgeven of redenen aanvoeren ter ondersteuning voor of tegen een specifiek standpunt. Ik kan brieven schrijven waarin ik het persoonlijk belang van gebeurtenissen en ervaringen aangeef.
Niveau C1	Ik kan me in duidelijke, goed gestructureerde tekst uitdrukken en daarbij redelijk uitgebreid standpunten uiteenzetten. Ik kan in een brief, een opstel of een verslag schrijven over complexe onderwerpen en daarbij de voor mij belangrijke punten benadrukken. Ik kan schrijven in een stijl die is aangepast aan de lezer die ik in gedachten heb.
Niveau C2	Ik kan een duidelijke en vloeiend lopende tekst in een gepaste stijl schrijven. Ik kan complexe brieven, verslagen of artikelen schrijven waarin ik een zaak weergeef in een doeltreffende, logische structuur, zodat de lezer de belangrijkste punten kan opmerken en onthouden. Ik kan samenvattingen van en kritieken op professionele of literaire werken schrijven.